

Izhaja

vsak četrtek; ako je ta dan praznik, dan poprej.

Dopisi naj se izvolijo frankovati.

Rokopisi se ne vračajo.

Za inserate se plačuje po 20 vinarjev od garmondvrste za vsakokrat.

MIR.

Vsakemu svoje! — Slovenci! Ne udajmo se!

Velja:

za celo leto 4 krone (2 gld.)

Denar naj se pošilja po napisom:

Upravištvu „Mira“ v Celovcu,

Vetrinjsko obmestje št. 26.

Naročnina naj se plačuje naprej.

Leto XXI.

V Celovcu, 24. aprila 1902.

Štev. 17.

Koroško šolstvo v državnem zboru.

Dne 15. aprila se je v državnem zboru zopet enkrat govorilo tudi o šolstvu koroških Slovencev in g. poslanec dr. Ignacij Žitnik je tam temeljito pojasnil naše krivične, žalostne šolske razmere. Odgovarjal mu je stari naš znanec, „tudi-Slovenec“ Oraš, tako, — kakor sploh kak Oraš odgovarjati more! V sledečem podamo govor g. dr. Žitnik-a natanko po stenografičnem zapisniku.

Celjske vspeorednice.

Visoka zbornica! Naj mi bo pred vsem dovoljeno, kratko odgovoriti na besede njega ekselence gospoda ministerskega predsednika od minulega torka o celjskem vprašanju.

Temu govoru je levica živahno ugovarjala. Iz tega pa nikakor ne sledi, da slovensko ljudstvo odobrava besede g. ministerskega predsednika ter je z njimi zadovoljno. Ravno narobe! Slovenci nikakor ne moremo sprejeti stališča visoke vlade v tem vprašanju. (Pritrjevanje.)

Gospod ministerski predsednik je namreč izjavil, da glasovanje dne 21. sušca na stvari sami ničesar ni spremenilo. Temu mnenju se moramo po pravici čuditi, ker je glasovanje dne 21. sušca to stvar gotovo v marsičem preuredilo. Prvič je visoka zbornica sprejela proračunsko svoto za celjske vspeorednice; drugič je visoka zbornica, ko je odklonila resolucijo ekselence g. grofa Stürgkh-a, izjavila, da se o opustitvi slovenskih gimnazijskih razredov v Celju niti govoriti ne more.

Iz tega pa sledi za visoko vlado konstitucionalna dolžnost, da ne maja na obstanku onega zavoda, in da tudi drugim ne pusti ga omajati. Zato naj si visoka vlada zapomni: Dne 21. sušca smo zmagali v javnem, poštenem državno-zborskem boju, in te zmage si ne damo kratiti!

Če se pa visoka vlada boji, da se ustavi državnozborni stroj, naj pomisli, da se more delovanje državnega zbora motiti ne le od leve, marveč tudi od te strani visoke hiše. Naj se torej slovenskega ljudstva ne sili, da se mora poprijeti najskrajnejših pripomočkov. (Živahno pritrdjevanje.)

Ekselence gospod ministerski predsednik je sicer dejal, da se Slovenci nismo mogli veseliti

celjske gimnazije. Ne vem, odkod g. ministerski predsednik to vé. Jaz rečem samo, da se je slovensko ljudstvo utrakvistične (dvojezične) gimnazije v Celju zelo razveselilo, da se veseli tega poučnega zavoda, in da se ga hoče veseliti tudi za bodoče.

Nočem in ne morem se pri tej priliki dalje baviti z govorom g. ministerskega predsednika. Zadosti je, da sem označil stališče, ki ga zavzemamo v tem vprašanju in ki je prav za prav samo ob sebi umevno. Potrebno je bilo samo z ozirom na gotove spletke zadnjih dni to stališče zopet jasno, odkrito in odločno poudarjati. (Pritrjevanje.)

Naloga ljudske šole.

Visoka zbornica! Dana mi je dalje kočljiva in deloma nevhvaležna naloga, da govorim o ljudskih šolah. Prosim torej za Vaše dobrohotno potrpljenje, če se bom v svojih izvajanjih dotaknil stvari, o katerih se je v tej visoki zbornici že mnogokrat govorilo. Gotovo ni prijetno, če se mora že večkrat slišano zopet slišati; toda tudi za nas ni veselje, če moramo stare pritožbe vedno zopet ponavljati. Jaz pa si štejem v dolžnost, da vsaj o nekaterih pritožbah zopet spregovorim, da bi se ne moglo naše molčanje tolmačiti tako, kakor da bi bili s šolami na Slovenskem popolnoma zadovoljni, ali kakor da bi ustavili svoje skromne in pravične zahteve. (Pritrjevanje.) In zdaj k stvari!

Naloga ljudske šole je po misli postave in zdravega nauka o vzgoji (pedagogiki), da otroke npravno-versko vzgojuje, razvija in pospešuje njih duševno delovanje (pamet), njim preskrbi potrebno začetno znanje in sposobnosti, da se morajo potem učiti naprej, in da se tako priskrbi podlaga za vzgojo dobrih državljanov in ljudi. Šolski in poučni red to še pojasnjuje: „Konec vse mladinske vzgoje je odkrit in blag značaj. Da si ga pridobi, mora učitelj skrbeti, da se mladina prav npravstveno (lepo) zadržuje, da se zaveda svojih dolžnostij in časti, da je složna, človeško- in domoljubna.“

Ljudska šola je sicer zelo napredovala, a vendar se moramo prepričati, kot da se glavna skrb polaga na znanje in spretnosti, vzgoja pa se le preveč opušča. V času pa, ko vera in lepo obnašanje, čut za pravico in postavno oblast vedno bolj minejo, ko so družabne (socijalne) nevarnosti za državo in človeško družbo vedno večje in vedno bolj preteče ter so vse policijske naredbes zoper ta

zla vedno slabše, je naloga ljudske šole, da več skrbi za vzgojo srca in značaja. (Pritrjevanje.)

Prosim, da se nam v tem oziru ne podtikajo namere, katerih nimamo in sploh imeti ne moremo. Želimo in zahtevamo, da se vprašanje o npravno-verski vzgoji sodi po naših pravih in ne po nam podtaknjenih namenih.

Naj imamo tudi v političnem oziru katerakoli mnenja, v eni stvari vendar moremo soglašati, da naj namreč ljudska šola razliva luč prave krščanske omike čez vse národe, da z zdravo vzgojo ogreva njihova srca in njih moči vneema k skupnemu delu za duševni in gmotni blagor domovine. Če smo enkrat v tem edini, potem se bodo bistrili pojmi, in se bodo, kakor mislim in upam, tudi politična in národna vprašanja mogla rešiti na ugodnejši način. Sevé šola sama ne more vsega doseči, marveč morajo skupno delovati dom, šola in cerkev.

Gospodarska in denarna stran.

Pri tem pa ne smemo pozabiti na gospodarsko in denarno stran tega vprašanja. Ko se je sklepala državna šolska postava, so delali vendar preveč lahkomišelnost. Prvič je uprava preveč zamotana, krajni-, okrajni- in deželni šolski svet je prevelik upravni stroj. Dalje so okrajni šolski nadzorniki tako preobloženi z uradnimi pisarijami, da jim preostaja le malo časa za pregledovanje šol. Stalno nameščenje okrajnih šolskih nadzornikov more imeti gotove pomanjkljivosti, kar je poudarjal že prvi govornik v tej razpravi, a jaz mislim, da imamo tako važne vzroke za stalno nameščenje okrajnih šolskih nadzornikov, da bo učna uprava v tem oziru vendar morala kaj ukreniti. Omenim, da je kranjski deželni zbor že večkrat sprejel tozadevne resolucije.

Dalje si je država gledé ljudskih šol pridržala vse pravice, vsa bremena za ljudsko šolo pa je naložila posameznim deželam in občinam, ki svoji nalogi na mnogih krajih pri najboljši volji v nobenem oziru ne morejo biti kos. Ne smemo namreč zamolčati, da učiteljstvo v nekaterih deželah ne stoji tako sijajno, da, v nekaterih deželah je njih gmotno stanje gotovo težko. A kmetje zdihujejo pod raznimi bremenami, od katerih ona za šole niso najmanjša in ki od leta do leta rastejo. Zato, gospoda, živahno pozdravljam resolucijo, ki jo je g. poslanec dr. pl. Fuchs stavil v proračunskem odseku, in ki je v odsekovem poročilu natisnjena

PODLISTEK.

Iz svete dežele.

Jeruzalem, dne 8. aprila 1902.

Predragi prijatelj!

Vendar-le si razumel zadnji, sicer malo robati migljaj (za trdokožne prepotreben) in si mi poslal zaželjeni „Mir“. Pregledal sem natanko in večkrat vse številke, saj ni mogoče popisati, kako me zanima tu v tujini vse, kar uganjate daleč tam domá, o daleč tam domá. — Kakšne borbe in praske celo v nekdanjih dobro slovenskih, mirnih Libučah, do št. Jakoba v Rožu! In vendar kako veselje ob enem, da se je v Celovcu tako hitro ustanovil prepotrebni „Učiteljski dom“, v katerega odboru so zastopani tako odlični rodoljubi raznih stanov! Bog živi to imenitno društvo, kličem iz sv. dežele! — Ta vesela novica je brezdvomno vzbudila Barigeljca iz spanja pravičnih,

in če le Barigeljci živi, kaj nas potem skrbi!

da se tako hučuje dopisnik v „Freie Stimmen“ nad sijajnim shodom v Šmihelu nad Pliberkom, — saj ga bo tolažil!

Zdaj pa nekaj novic iz sv. dežele! Po „Miru“ sem še le v Bejrutu! — Bejrut mi bo ostal v trajnem spominu, saj sem si ga ogledal prav natanjko in prav mnogokrat od jutra do večera, cele štiri dni — sevé le iz ladije v velikanski luki, okrog katere se v divnem polukrogu razprostira prekrasno pomorsko mesto. — Vidi se celo mesto,

kako vzraste tako rekoč iz morja in se dviga zmiraj višje in višje, kakor po stopnicah, ob vznožju slavnega Libanona. Kako častitljivo stoji v ozadju Libanon; kdo se ne spominja nekdanjih libanonskih cedar; bil je pokrit s snegom na svojem hrbtu, ali ob rebrih do vznožja je bilo vse v najlepšem cvetju. Ali kaj mi pomaga krasno mesto in divni Libanon, ako ne smeš na suho, in si ga smeš ogledati le iz ladije. Potniki na ladiji so bili nevoljni, marsikateri je preklinjal, da mora ob krasnem vremenu čakati na ladiji; ali isto usodo, kakor mi, so uživali tudi velike ladije, ki so stale sredi morja v naši bližini. Prvi dan so morali potniki tretjega razreda na suho; prepeljali so se na majhnih barčicah v tako zvani „lazaret“ — tam so se morale sleči in poškopila se je njih obleka, plačali so nekaj frankov in zopet so se vrnili nazaj na našo ladijo.

Nekaj imenitnega smo pa ipak doživeli na ladiji. Dne 2. sušca na predvečer slavnostnega dneva papeža Leona XIII. je bilo mesto krasno razsvetljeno. Po Libanonu so žareli kresovi, kakor pri vas doma na predvečer sv. Cirila in Metoda; tam prebivajo vrli Maroniti, vneti katoličani; in v mestu samem so bili čudno lepo razsvetljeni katoliški zavodi, predvsem slavna univerza očetov jezuitov — bil sem cele dve uri na krovu in opazoval v pozno noč kresove in rakete, ki so čudovito lepo razsvetljevali celi morski zaliv. Kakšno veselje, da i tukaj, daleč od domačije prebivajo vneti in verni katoličani, ki se po vsej pravici veselijo redke slavnosti cele sv. katoliške cerkve.

Napočil je četrti dan, ki smo ga vsi težko pričakovali. Okoli poldneva je prišel turški zdrav-

nik na ladijo, in vsi smo se morali njemu prikazati. Vprašal je samo za ime, zapisal je svoto 5 frankov, ki smo jo morali plačati — in cela preiskava je bila končana, a nikdo še ni vprašal do današnjega dne za list, ki me je stal 5 frankov. Ko so vsi plačali to takso (pristojbino), bila je „karantana“ končana, — nikdo nima kuge, ker so vsi plačali — in zdaj sme ladija odpluti.

Ob 5. uri zvečer smo odrinili, nikdo se ni več ozrl nazaj, poznal je že do sitega Bejrut in jadralsmo zadnjo noč do zaželenega pristanišča, do Jafe. Le eno željo smo imeli vsi. Lepo vreme in mirno morje v Jafi. V teh skrbih sem zaspal. Zgodaj zjutraj sem vstal, hitro sem šel na krov. Hvala Bogu — vreme je bilo prekrasno, morje popolnoma mirno — in v jutranjem svitu se je bliščalo lepo obrežje Judovske dežele. Vsakdo je bil vesel lepega dne, saj smo si bili gotovi, da nikdo ne bo smuknil v morje.

Ob 6. uri smo že bili pred Jafom. Ladija je obstala na sredi morja; na mali barčici se je odpeljal poveljnik na suho. Komaj je došel na suho in naznanil naš prihod, že se je vsula cela truma majhnih ladij iz luke, ki so prišle med divjim krikom in vpitjem po nas. Veselo je gledati, kako spretno in urno znajo veslati ti arabski pomorščaki. Kmalu so bili pri naši ladiji; napravil se je most in v hipu so bili Arabci na ladiji in so ponujali v raznih jezikih svoje ladije za izkrcanje. Mirno sem gledal raz krova to veselo gibanje, kar naenkrat mi potrkala nekdo na ramena in me vpraša, ali pojdem jaz v avstrijski gostišče. Ko mu priklimam, mi pové, da me čaka vodja in konzulova ladija. Se vé, zdaj sem bil že brezskrben, ker sem bil v

pod št. 1, namreč (*bere*): „C. kr. vlada se pozivlja, da predlaga primerne denarne naredbe, po katerih se deželam odkazuje potrebni državni pripomočki, da morejo ložeje pokriti vsako leto večje stroške za ljudske šole.“

Dalje postaja vedno splošnejši in glasnejši klic: Ljudska šola naj postane bolj praktična, in sicer bolj praktična za deželo z ozirom na pouk v gospodarstvu. Gospoda, bodite prepričani, ko bo kmet videl, da je šola v tem oziru bolj praktična, tudi ne bo slišati toliko pritožb zoper sedanjo uravnavo šol.

Želim torej več praktičnega pouka v gospodarstvu in kmetijstvu in zato tudi pozdravljam resolucijo g. poslanca Povše-ta, ki je natisnjena pod št. 5, in prosim visoko učno upravo, da temeljito upošteva to resolucijo, ki se glasi: „C. kr. vlada se pozivlja, da na učiteljskih pripravnicah za pouk v naravopisnih predmetih porabi učitelje, ki so izobraženi tudi v gospodarstvu; kjer se ta naredba ne more takoj izpeljati, naj se za kmetijski pouk po možnosti dobijo kmetijski strokovnjaki.“ O tem vprašanju nočem dalje govoriti, ker za to so prav za prav deželni zbori pravo mesto.

Pouk v materinščini.

Dotakniti se moram še ene točke in o nji obširneje govoriti, točke, kateri se v tej zbornici žal vedno ugovarja. Da se namreč v šoli more uspešno vzgajati, treba je še posebnega pripomočka, in ta je poleg veronauka, pouka v zgodovini in domoznanstvu, zlasti pouk v materinščini. Središče za ta pouk je berilo. S tem se otrok bolj seznaja s svojo materinščino, s tem se v njem budi in utrjuje blagi čuti, mišljenje se očiščuje in volja obrača na dobro.

Ljudska šola brez materinščine je kratkomalo nesmisel! Hočete skrbeti za izomiko kakega ljudstva, morate mu vendar v ljudski šoli pustiti njegov jezik. (*Jako resnično!*) To najdete po vseh deželah, pri vseh ljudstvih kot samobesbi umevno, samo v Avstriji se nočejo držati tega važnega pravila. Učni cilj naših ljudskih šol je tako visok, da se more doseči le tedaj, če se poučuje v onem jeziku, katerega otroci razumejo in v katerem mislijo. Pouk v maternem jeziku ima torej tudi za vzgojo odličen in važen pomen, česar ni treba šele dokazovati.

To načelo se priznava tudi v državnih osnovnih postavah, katerih člen XIX., odst. 3. se glasi (*bere*): „V deželah, kjer je več narodov, naj se javne šole tako uravnajo, da dobi vsak narod potrebne pripomočke, da se izomika v svojem jeziku, ne da bi se silil, učiti se drugega deželnega jezika.“ — Ta splošna določba veljala naj bi zlasti za ljudsko šolo, in jaz mislim zakonodajalci iz l. 1867. so bili po veliki večini pristno nemški močje.

Javno pripoznam, gospoda, da nismo nasprotniki kateregakoli kulturnega (izomikanega) jezika, kamo-li nemškega in laškega. Tako zahtevajo praktične potrebe Slovencev, da so omikani krogi v besedi in pisavi zmožni nemščine. Ali začetne (ljudske) šole ne smejo biti same jezikovne šole, kakor je žal po mnogih slovenskih in hrvaških krajih. Zato ni naša krivda, če moramo že dolga leta in vedno učno upravo opozarjati na te nedostatke. Bojujemo se tukaj za slovensko ljudsko

šolo za slovenske otroke ne lahkomišelnost, marveč z ono zdržnostjo in neprimerno zmernostjo, ki je doma javno mnenje ne odobrava vselej. Naše zahteve gledé šol so pač take z ozirom na obstoječe razmere kakor gledé na korist države bile vedno skromne ali pravične.

Tudi jaz s svojimi daljnimi izvajanjem nočem vlivati olja v ogenj, marveč hočem v imenu in po naročilu svojih somišljenikov čisto stvarno opisati razmere ljudskih šol po nekaterih slovenskih pokrajinah.

Šolske razmere na Koroškem.

Začnem s Koroško. Znano je, da je c. kr. deželni šolski svet za Koroško z odlokom od dné 24. julija 1872, št. 1842, šole v krajih, koder Slovenci prebivajo izključno ali v veliki večini, razdelil v tri vrste, in sicer prvič v ljudske šole s slovenskim poučnim jezikom, na katerih se nemščina poučuje kot obvezen učni predmet; drugič utrakvistične šole, za katere določuje poseben učni načrt, da se naj s slovenskim nazornim poukom družijo po načrtu razdeljene nemške vaje, in tretjič samonemške šole tudi po onih šolskih občinah, katere prebivalstvo je sedaj še, četudi ne izključno, vendar po večini čisto slovensko.

C. kr. deželni šolski svet pa takrat ni pustil ustanoviti nobene slovenske šole, marveč je vse takozvane slovensko-nemške šole postavil v drugo vrsto. Tem utrakvističnim šolam so takoj ugovarjale tri občine, in sicer Št. Jakob v Rožu, Sveče in Bistrica, seveda brez uspeha. Prejšnji učni minister pl. Gautsch je pripoznal l. 1891., da mu je došlo 33 pritožb od drugih koroških občin.

Kakšno pa je sedanje stanje za Slovence določenih ljudskih šol na Koroškem? Kar zdaj hočem povedati, da imam sledeče podatke sicer iz povsem zanesljivih virov, da pa hočem sprejeti vsak stvaren popravek, ker bo bržkone eden gospodov poslancev s koroškega, ki pride za menoj do besede, odgovarjal na moja izvajanja. Dalje nočem, in to izrečno poudarjam, svojih pritožb in obtožb nasloviti na naslov častitih gospodov tovarišev s Koroškega, marveč na naslov visoke učne uprave.

Po stanju od dné 1. januarja 1902 so na Koroškem samo štiri ljudske šole s slovenskim poučnim jezikom, na katerih je s tretjim šolskim letom vpeljana nemščina kot obvezen učni predmet, in sicer petrazredna šola v Št. Jakobu v Rožu s 385 učenci, enorazredna šola na Jezerskem s 73 učenci, enorazredna šola v Globasnici s 66, in enorazrednica v Šmihelu nad Pliberkom z 90 učenci. V tekočem šolskem letu je torej na teh štirih šolah 614 učencev.

Takozvani utrakvistični (dvojezični) šol je za Slovence na Koroškem tačas 83. Te šole obiskuje 11.040 otrok, poučuje pa 145 učiteljev; od teh je 105 učiteljev slovenske, 40 nemške narodnosti, 9 učiteljskih mest je izpraznjenih.

Od teh 83 utrakvističnih, prav za prav nemških šol jih je: v šolskem okraju Celovec 17 šol z 29 razredi in 2203 učenci. — V šolskem okraju Šmohor 6 šol s 14 razredi in 891 učenci. — V šolskem okraju Beljak 25 šol s 53 razredi in 3676 učenci. — V šolskem okraju Velikovec 34 šol s 4183 učenci. — V šolskem okraju Volšberg

1 enorazredna šola na Ojstici s 87 otroci, tačas brez učitelja.

Konečno je 30 šol v slovenskih krajih Koroške z izključno nemškim poučnim jezikom tudi za slovenske učence, in sicer: v šolskem okraju Celovec-okolica 18 šol z 2872 učenci. — V slovenskem delu šolskega okraja Št. Vid 1 šola s 125 učenci. — V slovenskem delu šolskega okraja Beljak 3 šole z 10 razredi in 570 učenci. — V slovenskem delu šolskega okraja Volšberg 1 trirazredna šola z 210 učenci.

Vseh šol v slovenskem delu Koroške je tedaj 117 s 17.714 učenci in 235 učitelji. Od teh so, kakor sem že omenil, 4 šole s slovenskim poučnim jezikom, 83 šol je utrakvističnih in 30 čisto nemških. Od 235 učiteljev je 137 slovenskih in 98 nemških. Zdaj pa si bližje ogledimo le-te za koroške Slovence določene šole.

Boj za št.-Jakobsko šolo.

Pred vsem opozarjam na tačas še slovensko petrazredno ljudsko šolo v Št. Jakobu v Rožu. Občina Št. Jakob v Rožu je šele po trinajstletnih obravnavah in prizivih dosegla, da se je z odlokom c. kr. ministerstva za uk in bogočastje od dné 6. decembra 1891, št. 8655, na tamošnji šoli vpeljala slovenščina kot učni jezik, toda z ukazom — in temu ni kaj ugovarjati — da se mora začeti s tretjim šolskim letom poučevati nemščina kot učni predmet, in sicer v tem, v četrtem in petem šolskem letu po tri ure na teden, začeti od šestega šolskega leta pa po štiri ure na teden. Skozi deset let se je ta uravnavo zelo dobro obnesla, in na zadovoljnost tako starišev kakor šolskih oblastev so se dosegli najboljši uspehi.

Toda národni in politični viharji, ki razsajajo po vsej Avstriji, tudi tej šoli niso prizanesli. Bili so pa čisto malenkostni, gmotni nagibi, ki so iz svoj čas najbolj neutrudljivega zagovornika slovenske šole napravili njenega najhujšega nasprotnika. O ti zasebni stvari nočem dalje govoriti. V hiši tamošnjega gostilničarja je bila namreč tudi posojilnica. Leta 1899. pa si je ta kupila svojo hišo in se je seve preselila v svoj novi dom. Z malim gmotnim dobičkom pa je zginilo tudi národno mišljenje dotičnega gostilničarja. Med tem je posojilnica ustanovila tudi mlekarino in tako se je menda oškodoval omenjeni gostilničar, ki ima ob enem trgovino, in druga gostilničarka. To okoliščino je izkoristil nek agitatorični učitelj, sin omenjene gostilničarke, Karol Hribernik — katerega je med tem c. kr. deželni šolski svet za kazen prestavil z njegovega prejšnjega mesta, — za svoje politične načrte.

Pilat in Herodež sta si podala roke in imenovani učitelj je vodil agitacijo zoper slovensko šolo. Uspeh te agitacije so bile štiri prošnje nezadovoljnežev in zapeljanj na c. kr. deželni šolski svet v Celovcu, naj se slovenska šola spremeni v utrakvistično, oziroma naj se razdeli v utrakvistično in slovensko. — Zdaj pa so posestniki, oziroma občani, ki so s sedanjo uravnavo šole zadovoljni, na deželni šolski svet poslali proti-prošnjo, katero je podpisalo tudi več onih, ki so se poprej izrekli za utrakvistično šolo.

Posledica tega je bila, da je dal c. kr. deželni šolski svet po c. kr. okrajnem šolskem svetu vse davke plačujoče stariše, oziroma matere, glasovati o tem, ali naj je šola v bodoče slovenska ali utrakvistična. Vspeh tega glasovanja, ki se je vršilo dné 21. maja 1901, je bil, da je po meni došlih poročilih bilo 95 glasov za sedanjo uravnavo šole, 91 glasov pa za preureditev šole. Nad 100 starišev, ki so imeli pravico glasovati, se je glasovanja vzdržalo. Ker se je razglasilo, da se bodo šteli oni, ki vkljubo povabilu ob določeni uri ne pridejo v šolo, da oddajo tam svoj glas, med tiste, kateri so s sedanjo jezikovno uravnavo šole zadovoljni in žele le, da se nemščina več poučuje, — je bilo vkup okrog 200 glasov za slovensko šolo in le 91 proti njej.

Ob enem sta krajni šolski svet in občinski odbor št.-Jakobski vsled enoglasnega sklepa pri c. kr. deželnem šolskem svetu najodločneje ugovarjala zoper vsako razdelitev šole in prosila, naj ostane slovenščina učni jezik, vendar naj se v sporazumljenju s šolskim vodstvom nemščina več poučuje. Vsled naročila c. kr. okrajnega šolskega sveta se je učiteljski zbor izrekel za to, da se nemškemu poduku odkaže že v drugem razredu tri ure, v tretjem pet ur, v četrtem in petem razredu po osem ur na teden. (*Klic: Na katero postavno podlago se to naslanja?*) Da se slovenski poučni jezik ohrani vsaj v prvih dveh razredih, se je temu pritrdilo in sicer na škodo Slovencev. Dalje sta se občinski zastop in krajni šolski svet po deputacijah potrudila, da tako g. predsednika deželnega šolskega sveta kakor g. deželnega šolskega nadzornika podučita o pravih željah ljudstva in o postanku in pravih nagibih agitacije zoper slovensko šolo v Št. Jakobu. G. deželni šolski nadzornik je rekel, da so bili tudi odposlanci nasprotnikov pri njem, „da pa gospodje niti vedeli niso,

jake in rojakinje vabim na potovanje v sv. deželo, posebno Tebe in druge duhovne brate, kjer bo Vas z veseljem pozdravil Tvoj udani Dr. Ehrlich.

Smešničar.

* **Ženitninska pogodba.** Nevesta k svojemu ženinu pri notarju: „Ali me boš pa tudi zamogel rediti, jaz te že ne bom redila.“ — Ženin: „To je samo od sebe zastopno, glej, le enkrat je žena (Eva namreč) svojemu možu dala jesti, in oba še danes na tem bolehata.“

* A: „Kako draga je pri vas navadna južina?“ — B: „Pet in dvajset krajcarjev.“ — A: „In večerja?“ — B: „Petnajst.“ — A: „No, dajte mi tedaj večerjo za južino!“

* **Dobra kava.** Oštir: „Kako se vam zdi naša kava.“ — Gost: „Vsaka reč ima dvojno stran; dobro in slabo.“ Oštir: „Radoveden sem slišati.“ Gost: „Dobra stran pri vaši kavi je ta, da ni zraven cikorija, slaba lastnost pa je ta, da tudi kave ni zraven.“

* **Lepo sukno.** Oče: „Moj sin, kako ti dopade novo sukno?“ — Sin: „Lepo je.“ Oče: „Pa saj ga nisi ogledal na pravi strani.“ — Sin: „Saj ga dobim še-le takrat, kedar bo za obrniti.“

* **Krivična sumnja.** Bogata gospica: „Nikakor vas ne smem uslišati. Moji stariši bi mi nikdar ne dovolili vzeti za moža človeka, ki mora za svoj obstanek delati!“ — Snubač: „Jaz sem vendar umetnik!“ — Gospica: „Pa vendar prodajate svoje slike.“ — Snubač: „Mi delate krivico s svojo trditvijo, ker mojih slik ne kupi živ krst!“

varnih rokah; z veseljem sem pozdravil g. vodjo, in v avstrijski ladjici pod varstvom avstrijske zastave sem prišel na suho. Treba je bilo zdaj k carinskemu uradu. Bal sem se malo za svoje knjige, ali šlo je vse gladko: spredaj konzulov kawas (polica) z bičem v roki, za njim Arabec z mojo robo na hrbtu, za njim uradnik in konečno jaz in vodja avstrijskega gostišča; nikdo se ni zmenil za nas, še vprašali niso, kaj nesemo v zaboju, prav spoštljivo so nas gledali, ko smo tako mogočno stopali za kawasom.

Bil sem v sv. deželi. Prva pot je bila v cerkev oo. frančiškanov, kjer sem opravil daritev sv. maše in se zahvalil Bogu, da sem srečno in zdrav dospel v sv. deželo. Po južini smo sedli na vlak, na turško železnico, ali ker sem bil v družbi nekdanjega sošolca in prijatelja, nisem dosti gledal krajev, po katerih pelje železnica, samo toliko sem opazal, da gre večinoma navkreber med skalnatim gorovjem. Ob 5. uri sem bil v Jeruzalemu — in ob 1/2. uri v svojem novem domu, krasnem avstrijskem gostišču.

Že drugi dan dné 5. sušca je prišla ogerska karavana (romarji) vseh vkup 93 ljudi, ki so vsi bivali v našem gostišču, med njimi je bilo 7 duhovnikov. — Dné 24. sušca je prišel tudi visokorodni knez Windischgrätz s svojo soprogo, nadvojvodinjo Elizabeto. Bila sta tukaj do 3. aprila ter sta si ogledala vse imenitne kraje v Jeruzalemu in v okolici. Bivala sta večinoma v šotorih zunaj Jeruzalema. V velikem tednu sta bila navzoča pri obredih v cerkvi božjega groba in na gori Kalvariji sta sprejela sv. zakramente. — Tukaj torej zdaj bivam in pričakujem romarjev. Vse svoje ro-

kaj prav za prav hočejo“. G. deželni predsednik je rekel deputaciji: „Bodite brez skrbi; brez tehtnih uzrokov se vam slovenska šola ne bo vzela.“

Kaj pa je bil „tehtni uzrok“, da je c. kr. deželni šolski svet v svoji seji dné 20. septembra 1901, sklicevaje se na namišljene želje od zunanjih hujšakcev zapeljane manjšine, in zoper sklep krajnega šolskega sveta in občinskega zastopa, ki so vendar tudi zastopniki onih, kateri vzdržujejo šolo, sklenil, naj se slovenska šola opusti in razdeli v utrakvistično in slovensko. Dotični ukaz na krajni šolski svet v Št. Jakobu je od dné 7. novembra 1901, št. 2545.

Seveda je krajni šolski svet št.-Jakobski dné 10. novembra 1901 vložil pritožbo na c. kr. naučno ministerstvo in drugo na c. kr. deželni šolski svet. Visoko c. kr. naučno ministerstvo je poslalo priziv zopet na c. kr. deželni šolski svet, dasiravno je imenovano ministerstvo samo dné 6. decembra 1891 deželnemu šolskemu svetu ukazalo, da se mora na tej šoli slovenščina vpeljati kot učni jezik. Deželni šolski svet koroški je pa med tem pritožbo z odlokom od dné 6. decembra 1901, št. 3670, zavrnil. Tudi je deželni šolski svet ukazal novo glasovanje starišev, in sicer po učitelju iz Domačal, g. Woschitz-u. Jaz imenujem to ime samo radi tega, ker se nahaja po časnikih in dotičnih prizivih. Meni pa ni za ime, marveč za dejstvo.

Kako je Woschitz poizvedoval.

Kako je šolski vodja Woschitz poizvedoval, se razvidi iz pritožbe krajnega šolskega sveta in občinskega odbora št.-Jakobskega od dné 4. januarja 1902 do c. kr. okrajnega šolskega sveta. Ta pravi (bere): „Primorani smo z vso odločnostjo ugovarjati temu, da bi se podatki onega (Woschitz-evega) popraševanja mogli smatrati kot prosto in resnično izražena volja vprašanih strank, in da bi bili sploh merodajni.

1. Učitelj Woschitz je ves čas svoje komisije občeval izključno le z najhujšimi agitatorji za takozvano utrakvistično šolo, jih je popraševal za svet in so ga oni tudi spremljevali k strankam. — Gotovo pozna imena, katerih pa noče imenovati.

2. Gospod Woschitz je vplival na stranke v korist takimenovalne utrakvistične šole s tem, da je vsem onim, ki bodo otroke pošiljali v nemško šolo, obljuboval šolske knjige kot darila. Tak vpliv ni neznaten, če se pomisli, da se revnejši ljudje vedno nagnejo tja, kjer se par krajcarjev dobi ali prihrani.

3. Komisar Woschitz je res starišem prigovarjal, naj otroke dajo v nemško šolo, in je o sedanji šoli dajal čisto napačne podatke; n. pr. je trdil, da se v slovenski šoli nemško toliko kot nič ne uči, v utrakvistični pa se bode z nemščino šele v tretjem razredu začelo in s slovenščino skozi vseh pet razredov ponavljalo. Odlok deželnega šolskega sveta od dné 20. septembra 1901 pa se glasi čisto drugače.

In to je tudi dokaz, da se večina starišev ni hotela izjaviti za utrakvistično šolo, marveč samo za to, da se nemški pouk bolj goji, kar se pač ne more tajiti. (Medklici.) Pa samo na podlagi materinega jezika se hoče več nemščine kot poučnega predmeta. Zoper to nimamo ničesar; če ljudje to hočejo, je njihova stvar.

4. Komisar Woschitz je na ljudi vplival tudi z besedami: „Ali držite tudi z «bindišarji»? Ali ste tudi «bindišar»?“ Ta beseda je na Koroškem psovka. (Ugovor.) Na ta način — tako se glasi v pritožbi, jaz navajam samo to in ne prevzamem odgovornosti — so se ljudje zapeljevali in strašili, in zato so se nekateri pri tem drugem glasovanju izjavili drugače, kot je bilo njihovo prepričanje, namreč za utrakvistično šolo. — Podatkov drugega glasovanja pa nimam. Agitacija zoper slovensko šolo v Št. Jakobu se je pričela šele potem, ko je nek odposlanec od ministerstva pregledal šolo, ter se je, kakor se misli, nasproti c. kr. deželnemu šolskemu nadzorniku o uspehih v nemškem jeziku manj povoljno izrazil. Sploh se je tudi opazilo, da je jeden najhujših agitatorjev zoper šolo, podučitelj v Hodišah (takrat!) rojen Št. Jakobčan, takrat nastopal v Št. Jakobu, kakor se pravi, ne brez vednosti merodajnih krogov.

Zelo čuden je tudi razpis mesta šolskega voditelja namesto vpokojenega nadučitelja. V štev. 42. uradnega lista „Klagenfurter Zeitung“, mislim, da je bilo meseca februarja, se pravi: na petrazredni, tačas še slovenski, ljudski šoli v Št. Jakobu. „Drugi dan, v št. 43., pa manjka dostavek, „tačas še.“ Zakaj? — To se more slutiti, a ne dokazati. (Posl. dr. Lemisch: To se je od vaše strani zgodilo, da se je inserat spremenil.)* Tega ne vem.

* Gospodine dr. Lemisch, s tem ste se pošteno vrezali! Od kdaj pa ima „naša stran“ kaj vpliva na razpise služb v uradnem listu? In kako bi se moglo tako hitro doseči popravek, ko je prvi dan bil oni dostavek v razpisu, a že takoj drugi dan je izginil! So bili pač prehitri tisti Lemischevi prijatelji pri naših šolskih oblastih, ko so kar na mah hoteli odpraviti slovensko šolo! Uredništvo.

Ta naredba deželnega šolskega sveta v postavi nikakor ni utemeljena in deželni šolski svet je s tem prekoračil svojo oblast, ker c. kr. deželni šolski svet nima pravice, od c. kr. naučnega ministerstva dné 6. decembra 1891, št. 8655, pravomočno izdano naredbo o jezikovni uravnavi št.-Jakobske šole iz svojega nagiba razveljaviti in spremeniti. (Posl. dr. Lemisch: Priziv je pozneje došel!) Vem!

Šolo v Št. Jakobu najprej vzdržujoča faktorja, oziroma njih postavni zastopniki (občinski odbor in krajni šolski svet), sta sklenila, naj se vzdrži slovenska šola. Po tuji agitaciji nahujškana manjšina se sklicuje na ozire koristi in ugodnosti. C. kr. državno sodišče pa je dné 25. aprila 1876 in dné 20. julija 1881 razsodilo, da nobeni pomisleki gledé koristi ali udobnosti ne morejo razveljaviti člena XIX. državnih osnovnih postav, § 1. državnega šolskega zakona in § 51. šolskega in poučnega reda.

Razdelitev šol ni umestna.

Od c. kr. deželnega šolskega sveta koroškega izdane naredbe, da se obstoječe šole v enem in istem šolskem okraju (občini) razdelijo v slovensko in utrakvistično šolo pod enim voditeljem, po dose-danjih skušnjah tudi v didaktično-pedagogičnem oziru (gledé na pouk in vzgojo) in gledé na socialne razmere v dotičnih občinah niso primerne ter so škodljive za skupno bivanje občanov. Dokaz zato so skušnje v šolskih obkrožjih, oziroma občinah Globasnica in Šmihel (Bistrica) pri Pliberku. Od c. kr. deželnega šolskega sveta l. 1892. ukazana ločitev tamošnjih šol v slovensko in utrakvistično v eni in isti občini povzročuje zdaj vsako leto vedne razprtije in nesložnost med učitelji in stariši, kakor prepire in nasprotstva med šolo obiskajočimi otroci, da, mnogokrat v eni in isti družini. Posebno se to nasprotovanje ponavlja ob vsakoletnem šolskem zapisovanju.

Učitelji se trudijo z vsemi mogočnimi pretevezami, da pridobijo čim več otrok za utrakvistično, pravzaprav nemško šolo, ter jih odvrnejo od slovenske. Učiteljem se obljubujejo za tak lov na otroke častni darovi od nemškega „Schulvereina“ in „Südmarke“, govori se o letnih povprečnih 50 gld., jaz tega ne vem. Saj jih jim privoščim. (Posl. dr. Lemisch: Saj je mnogo Slovencev med njimi!) Dà, žalibog! — Drugo vabilo, da zbirajo slovenske otroke v utrakvističnih šolah je, da prej imenovana nemška društva podpirajo vsako leto božičnice... (Posl. Dobernigg: Škof ja naravno ničesar ne stori za uboge otroke.) o tem zelo dvomim — za take otroke, ki se dajo pridobiti za nemško šolo, med tem ko morajo otroci v slovenskih šolah pogrešati take darove in veselje. — Nemški „Schulverein“ je v štirih letih od 1898 do 1901 po poročilu lista „Freie Stimmen“ od dné 26. februarja, št. 17., s Koroškega dobil 26.566 K, zato pa je izdal za nemške šolske namene na Koroškem 65.754 K. Ne verjamem, da se ves ta denar izdaja samo za nemške otroke, in to je ravno privaba za učitelje same. To se je godilo tudi na Kranjskem. Konečno je tudi gledé učnih uspehov v slovenskih oddelkih zavoljo premišljene nemarnosti dotičnih učiteljev prav mnogokaj želeli.

Odtod pride, da se v Globasnici in Šmihelski šoli število šolarjev v slovenskih enorazrednih šolah od leta do leta zmanjšuje. Tako n. pr. je v Globasnici l. 1897. obiskovalo slovenski oddelek še 93, in utrakvistični 97 šolarjev; l. 1898. slovenski oddelek samo 82, utrakvistični 110; v tekočem šolskem letu je v slovenskem oddelku samo še 66 šolarjev. (Posl. Orasch: Kako pa je to?) Nočem dalje o tem govoriti, pribijem samo dejstvo.

Tukaj moram vplesti kratko poglavje o trpljenju šol v Globasnici in Šmihelu. V teh vseskozi slovenskih občinah sta bili do l. 1892. utrakvistični šoli. Krajna šolska sveta in občinska zastopa sta že leta in leta prosila za slovenske šole, pa brez uspešno. Po dolgi obravnavah in prizivih je koroški c. kr. deželni šolski svet z odlokom od dné 21. avgusta 1892, št. 922, na podlagi § 6. državnega šolskega zakona določil, da se doslej utrakvistična dvarazredna šola v Globasnici s pričetkom prihodnjega šolskega leta razdeli v dve samostojni enorazrednici pod skupnim vodstvom, in sicer v eno utrakvistično in eno slovensko. Po vsebini enaka je bila tudi razsodba za občino Bistrica pri Pliberku gledé trirazredne utrakvistične šole v Šmihelu. Tudi ta šola se je razdelila v enorazredno slovensko ter dvarazredno utrakvistično.

Občinska zastopa in krajna šolska sveta v Globasnici in Bistrici, oziroma Šmihelu, sta zoper to razsodbo c. kr. deželnega šolskega sveta pravčasno vložila priziv na c. kr. naučno ministerstvo. Oba tozadevna priziva vkljub večkratnim pismenim in ustnim prošnjam do danes nista rešena. Z vsiljeno razdelitvijo se pa hoče naprava in obstanek slovenskih šol kratkoma onemogočiti in tozadevna prizadevanja svoji narodnosti še zvestih koroških Slovencev zadržati in ogreniti.

Utrakvistične šole.

Zdaj še nekoliko besed o utrakvističnih (dvojezičnih) šolah. 83 ljudskih šol, katere obiskuje nad 11.000 slovenskih otrok, je utrakvistično uravnanih. Na teh šolah se samo prvo šolsko leto rabi slovensko-nemško berilo, vsa druga šolska leta se poučuje samo nemško, z nemškimi učnimi knjigami in večinoma po učiteljih, ki materinščine učencev, t. j. slovenščine, nikakor niso zmožni.

Nočem sam soditi o utrakvističnih šolah koroških, marveč navajati sodbo drugih, ki poznajo razmere. Ko je g. deželni predsednik koroški v deželnem zboru koroškem dné 26. februarja 1897 kratko odgovoril na razne pritožbe gledé teh šol, rekel je nato nek poslanec nemške narodnosti: „Soglašam z njegovo ekscelenco, da se naj tam prične s slovenskim poukom, kjer je več Slovencev, in da se potem pridene tudi nemščina. Jaz sem pa tudi mnenja, da se naj še slovenski pouk v nekaterih predmetih nadaljuje v vseh razredih, in ne samo nemški. Vse, kar se v šoli v jezikoslovju in vajah pridobi, je primeroma malo in se tako hitro zgubi, če se ne ohrani po vajah v govorjenju v spominu.“ No, to gotovo ni pretirano, kar zahteva ta mož, in prebivalstvo bi bilo s tem zadovoljno. (Klic: Nemški poslanec?) Dà, nemški poslanec! — Dne 24. marca 1899 je v koroškem deželnem zboru rekel slovenski poslanec Muri med drugim: „Pouk se prične že v prvem času z nemščino, tako da se otrok niti slovensko brati ne nauči, kaj še le, da bi znal kak sestavek napisati.“

Potem je imenovani poslanec navedel odlok c. kr. deželnega šolskega sveta od dné 2. februarja 1891, št. 1623, kateri pravi: „V prvem in drugem šolskem letu naj se prične z abecedo in polagoma naj se otroci uvedejo v nemščino.“ — „No, ta «polagoma»“ — je rekel imenovani poslanec, — „se začne že v nekaterih tednih, predno imajo otroci sploh kak pojem o nemščini.“ — Dalje pravi odlok: „Začenši od tretjega šolskega leta se naj poučuje slovenščina skozi vse oddelke tri ure na teden. Za pouk slovenščine določene tri ure se morajo brez izjeme preložiti na konec pouka, da se morejo odstraniti oni otroci, ki se po volji svojih starišev ne udeležujejo slovenskega pouka.“ „No, gospoda moja, namen te naredbe se lahko spozna. Nočem o tem zgubiti besede, ker je naravno, da se večina otrok že iz udobnosti odstrani.“

Na Muri-jev govor je odgovoril velečenjeni poslanec g. dr. Lemisch... (Posl. dr. Lemisch: Kateri pa? Jih je več!) No, tukaj navzoči: „Če je g. tovariš Muri rekel, da se zgodi, da učitelji na dvojezičnih šolah nasproti predpisom že po nekaterih tednih pričnejo z nemškim poukom, namesto da bi otroke s pomočjo slovenščine vpeljali v pouk, potem soglašam v tem, da je tako postopanje nepravilno in naravno je, da taki učitelji ne dosežejo nobenih učnih uspehov.“ — Jaz s to nepristransko sodbo g. poslanca dr. Lemischa popolnoma soglašam, zlasti ker učni uspehi takih šol niso v nobeni primeri z velikimi stroški, ki jih mora dežela nositi. To je tudi g. poslanec sam v svojem govoru naglašal.

Kaj pravijo strokovnjaki?

Jaz hočem navesti samo na kratko še par vrstic iz mnenja, ki ga je izrekel priznan pedagog (odgojitelj). Ta piše: „Utrakvistična šola na Koroškem je samo po imenu taka, v resnici je čisto nemška učilnica. Namen, ki ga ima, je, da spravi slovenske učence v nemščini tako daleč, da se morejo v nji ustmeno in pismeno izražati. Ali in kako se pri tem doseže glavni namen ljudske šole, ni samo negotovo, marveč kratkoma nemogoče in tega deželna šolska oblast niti ne zahteva! Saj je rekel pred nekaterimi leti takratni deželni šolski nadzornik nekemu učitelju: »In če ste otroke v vsaki uri prvega leta naučili tudi samo pet novih nemških pojmov (besed), ste svojo nalogo popolnoma izpolnili.« Na učiteljev ugovor, da bi potem otroci ob koncu šolskega leta nikakor ne mogli brati, je živahno odgovoril: »To ima zagovarjati deželni šolski svet.« — »Kako bi se moglo« — pravi dalje tisto mnenje — »to, kar doseže učitelj z nemškimi otroci, tudi z vso skrbjo doseči pri otrocih, ki rabijo najmanj tri leta, da morejo mislim in pouku učitelja slediti v njim tujem jeziku? Ta leta so za vsako vzgojo malone zgubljena, itd.“

Pod pritiskom take res nepravilne in nezdrave uravnave šol trpi vse izobraževanje, vsa omika, dà, nadaljni narodni obstanek slovenskega naroda na Koroškem. Slovensko prebivalstvo mora na ta način priti v vedno večjo duševno siromaščino, mora gmotno in gospodarsko propasti v popolno nemarnost. (Prirjevanje.)

Kako odpomoči?

Ker so zahteve koroških Slovencev po slovenskih ljudskih šolah samo ob sebi naravne, pametne in tako majhne — tega gospodje sami ne bodo tajili — ter popolnoma soglašajo z načeli

pametnega vzgojeslovja (pedagogike), in so vrh tega v določbah avstrijske ustave in v naših šolskih postavah utemeljene, visoki c. kr. vladi ob nekateri dobri volji ne more biti težko, popraviti težke krivice, ki se vedno udanemu in domoljubnemu slovenskemu prebivalstvu koroškemu vkljub vsem pritožbam skozi desetletja godijo vsled nenaravne, nepedagogične in nepostavne jezikovne uredbe ljudskih šol.

V ta namen naj visoka c. kr. učna uprava razveljavi sklep c. kr. dež. šolskega sveta koroškega z dné 26. septembra 1890, št. 1623, s katerim se je določil poseben učni načrt za utrakvistične šole, kakor tudi nadaljni ukaz od dné 9. novembra 1891, št. 3178, o pouku slovenščine kot učnem predmetu po tri ure na teden. Po načelni, za vse slovenske in jezikovno mešane ljudske šole na Koroškem veljavni rzsodbi naj se primerno določi, da dobijo otroci početni pouk na podlagi materinščine. Nemščina pa naj se uvede na slovenskih šolah kot učni predmet v natanko določenih urah, kar se sedaj ne godi, in če to želijo oni, ki šolo vzdržujejo.

Jaz sem že omenil, da tačas na utrakvističnih šolah koroških poleg 105 učiteljev slovenske narodnosti deluje tudi 40 učiteljev nemške narodnosti, in na nemških šolah v slovenskih krajih poleg 27 slovenskih 58 nemških učiteljev. Morebiti so izjeme, da se nekateri nemški učitelji naučijo toliko slovenski, da uspešno poučujejo. Žal pa so to le izjeme. Ne smemo pa pozabiti, da tudi slovenski učiteljski pripravniki za praktičen pouk slovenskih otrok niso usposobljeni, ker jim ni treba, udeleževati se slovenskega pouka. Ta pouk namreč, kakor pravi predležeče poročilo, ni obvezen. Temu pa je zlasti jezikovna naredba na c. kr. učiteljski pripravnici v Celovcu uzrok.

Slovenščina na pripravnici.

Samo ob sebi umevno je, da se na onih šolah, katere obiskujejo slovenski otroci, nastavljajo le taki učitelji, kateri, kakor pravi § 6. organizacijskih določb, „popolnoma znajo drugi deželni jezik v pismu in ustmeno“, torej to znanje postavno dokažejo z zrelostnim izpitom in s skušnjo za učiteljsko sposobnost. Ali gojenci slovenske narodnosti na celovski pripravnici niso zavezani, udeleževati se slovenskega pouka ne v pripravljalnem razredu, ne v pripravnici sami. Ta uravnava je največja napaka. Vsakemu gojencu, ki obiskuje slovenski pouk, je na prosto dano, po preteku tečaja zapustiti ta pouk, če se mu poljubi, ali če je dobil slab razred.

Slovenščina se sedaj poučuje: V pripravljalnem razredu štiri ure, v prvem in drugem po tri ure na teden, v tretjem in četrtem letniku po dve uri na teden, v metodiki (praktičnem pouku) v četrtem letniku dve uri. Število ur bi ne bilo tako slabo, ali obisk slovenskega pouka je obžalovanja vreden in dá vse želeči. V tekočem letu 1901/2. hodijo v slovenske ure: V pripravljalnem razredu 5 učencev, v I. letniku samo 1 učenec, v II. letniku 7 učencev, v III. letniku 5 učencev, v IV. letniku samo 1 učenec, vкуп torej samo 19 učencev od 164.

Iz tega se vidi, da učna uprava po tej uravnavi ne dobi zadostnega naraščaja učiteljev za slovenske šole, tudi če bi jih resno hotela nastavljati. (Posl. dr. Lemisch: Temu je profesor uzrok! — Posl. Orasch: Samo tisti se more nastaviti, ki napravi iz slovenščine skušnjo.) Ne vem, kako si potem pomagajo.

Pred vsem bi se torej moralo poskrbeti, 1. da je udeležba pri slovenskem pouku v pripravljalnem razredu in v četririh letnikih obvezna za vse učence, ki imajo slovenske stariše ter so slovenskega rodu. Sedaj se smejo taki gojenci zglašiti tudi kot Nemci in so slovenskega pouka oproščeni, kar je prav zlošno.

2. Slovenske ure naj se na teden od dveh, oziroma treh pomnožijo na štiri vsak teden. V četrtem letu se naj vsaj ena ura porabi za praktični pouk.

3. Za humanistične predmete s sposobnostjo za slovenščino se naj ustanovi novo učiteljsko mesto.

4. Deželni šolski nadzornik za ljudske šole bi moral znati tudi slovenski, da more svoje dolžnosti vsestransko izpolnovati.

5. Ker primanjkuje slovenskih dijakov, kakor se splošno trdi, naj bi učna uprava vsako leto razpisala vsaj 10 državnih štipendijev po 100 gld. Potem se bodo dijaki že dobili.

G. deželni šolski nadzornik Palla je v koroškem deželnem zboru večkrat sam pripoznal, da za utrakvistične šole primanjkuje slovenskih učiteljev. Tako je po besedah g. deželnega šolskega nadzornika koroški deželni šolski svet za l. 1900. imel samo dva nova učitelja, ki sta bila zmožna slovenščine. Na te pritožbe je rekel nek koroški poslanec v deželnem zboru — tudi ime hočem takoj povedati, bil je poslanec Kotz — (bere): „Če si dovoljujem, odgovoriti na besede prvega govornika, ki se je pritoževal, da se v šolah uči premalo slovenščine, moram pripomniti, da se je na tako pri-

tožbo odgovorilo, da je ravno premalo slovenskih učiteljev, da bi se mogli nastavljati na slovenskih šolah. Če jih ni, bodo gospodje uvideli, da jih ni mogoče nastavljati. Torej bo naloga teh gospodov, skrbeti za to, da toliko njihovih rojakov vstopi v učiteljski stan“.

No, jaz soglašam z njim, toda pripomnim, da mora tudi c. kr. učiteljska pripravnica biti primerno uravnana. Z ozirom na to opozarjam visoko c. kr. učno upravo na besede bivšega naučnega ministra pl. Gautsch-a. Ta je rekel v razgovoru o državnem proračunu dné 1. maja 1888 (bere):

„Gledé ljudskih šol morem se omejiti samo na to, da rečem, da stojim načelno na stališču, da se mora prvotni pouk deliti na podlagi materinščine, ne da bi se kratile pravice starišev. In jaz morem samo izjaviti, da v svojem delokrogu povsod skrbim za to in bodem skrbel tudi v bodoče, da se postava v tem smislu izvršuje.“ In te besede priporočam pozornosti visoke učne uprave!

In še nekaj besedij o nemškem pouku na takoiimenovanih nemških šolah. Teh je, kakor sem že prej omenil, okrog 30 v slovenskih krajih. Na teh šolah se poučuje nad 6000 slovenskih otrok kar spočetka samo nemško; rabijo se samo nemške knjige in poučujejo večinoma samo taki učitelji, ki slovensko ne znajo.

C. kr. šolske oblasti, zlasti koroški deželni šolski svet, menda vseskozi stojé na nenaravnem stališču, da Slovani na Koroškem niso pravi Slovenci, marveč samo nek „národíč“ in po tem mnenju menda ljudske šole izpolnjujejo svoj namen že tedaj, če se učitelj vsaj v najnižjih razredih z otroci nekoliko more sporazumeti v takoiimenovanem „bindišarskem narečju“. A to, gospoda moja, vendar ni naloga ljudske šole! Nadaljna izomika naj se otrokom vtepe samo z nemščino. To pa zato, ker je po mnenju merodajnih krogov nemščina za slovenske otroke neobhodno potrebna.

To ravnilo, ki so ga c. kr. šolski uradi in oblasti gojile od nekdanj, prav po načrtu dela na to, da se koroški Slovenci izneverijo svoji narodnosti. V dokaz, kako ponemčevanje na Koroškem napreduje — v prvi vrsti po nesrečni uravnavi šol — naj navedem, da je bilo po predzadnjem ljudskem štetju od dné 31. decembra 1890 na Koroškem po občevalnem jeziku še 101.030 Slovencev, po zadnjem ljudskem štetju koncem 1900 pa samo še 90.497. Torej se je število koroških Slovencev v desetih letih zmanjšalo na 10.533. Vendar se ni število slovenskih otrok toliko zmanjšalo, in izselilo se jih tudi ni 10.000. Pribijem samo, in naglašam samo, da koroške Slovence ob takim vladnem sistemu z nesrečno uravnavo šol in pri uradništvu, ki je Slovencev vseskozi sovražno, v desetletjih čaka usoda polabskih Slovanov.

V toliko se je govor g. dr. Žitnik-a bavil z našimi razmerami. Konca njegovega govora žal radi pomanjkanja prostora danes ne moremo priobčiti in tudi se ne odgovoriti Oraschu in Lemischu. Dr. Žitnik-u bodi na tem mestu izrečena najiskrenejša zahvala za njegova izvajanja!

Leonova oporoka.

Sv. Oče Leon XIII. je izdal dné 14. sušca t. l. okrožnico, v kateri obširno in natančno popisuje rane naše dóbe, vse njene javne bolezni, ki jo tarejo; vse krivice, s katerimi preganja izkvarjeni svet božjo ustanovo, katoliško cerkev; vso lažnjivost, s katero se bori proti njej napačna znanost in krivična strast. To pismo je ganljivo posebno zato, ker je papež sam imenuje svojo „oporoko“.

Iz te oporoke hočemo za danes podati dva odlomka. Resno opominja sv. Oče k slogi, ter pravi: Ako je kdaj bilo potrebno, da vsa duhovščina sv. cerkve v medsebojni ljubezni in z največjo skrbnostjo čuva v popolni enakosti mislij in teženj, tako da so vsi le eno srce in ena duša. — je to v sedanjem času najbolj potrebno. Saj resnično, kdo ne vé, kako obširno zasnovana zarota sovražnih sil se trudi, da bi razdrila veliko delo Jezusa Kristusa s tem, da z brezmejno trdovratnostjo skuša podreti v umstvenem redu zaklad nebeških nauk, v нравstvenem redu pa najsvetejše in najkoristnejše naprave.

Dalje kaže sv. Oče na vedne boje sv. cerkve. Najprej popisuje, kako so po krivici preganjali in sodili našega Zveličarja, in nadaljuje: Ali je torej čudno, ako zadeva ista usoda tudi katoliško cerkev, katera nadaljuje njegovo delo in ne podkupljivo čuva njegove resnice? Svet si ostane vedno enak: poleg otrok božjih se dobé vedno tudi pristaši onega velikega sovražnika človeškega rodu, ki se je od začetka uprl proti Najvišjemu, in ki ga evangelij imenuje „kralja tega sveta“.

Sv. cerkev je zmagala vse ovire, vsa nasilstva in ponižanja, vedno dalje je raztezala svoje miroljubne smotre. Slavno dedščino umetnosti, zgodovine, kujiževnosti, hraneč in globoko ukoreninjajoč

človeški družbi duha evangeljskega, je osnovala civilizacijo (omiko), ki nosi ime krščansko in ki je vsikdar najboljše vplivala na národe, kateri so jo sprejeli, ki je učila ljudstvo pravičnih postav, milih običajev, pomoči slabotnim, usmiljenja do ubogih in nesrečnih, spoštovanja do pravice in dostojanstva vseh. Zato je, kolikor je mogoče v vrtinec človeškega borenja, prinesla ono mirno državljansko življenje, katero izvira iz najboljšega zvrnanja med svobodo in pravičnostjo.

Dopisi.

Rožek. (Šola zaprta! — Nagla smrt.)

Pri naših sosedih v Št. Jakobu je že pred božičem lani začela razsajati bolezen škrlatica, ki je veliko otrok podavila in šolo zaprla. Pri nas smo se veselili še dosti dolgo splošnega zdravja, a tudi k nam je zalezla nevarna bolezen, da so tudi pri nas oblasti šolo zaprle in sicer dné 7. sušca. Dosedaj je zaprta. Ker pa hvala Bogu ni več slišati o novih bolnikih, se je šola dné 21. aprila zopet odprla. Zadržila je pa bolezen pri nas šest otrok. V eni hiši kar štiri otročiče zaporedoma. Najboljše sredstvo zoper to bolezen je zdravljenje po Kneippu, z mrzlo vodo. Pri našem g. logarju sta dva fanta zbolela, in sicer eden jako nevarno. Ker so pa pridno po Kneippu zdravili, okrevala sta oba. Ne bojte se tedaj vode, ker je izvrstno in jako ceno zdravilo. — Dné 15. t. m. so pokopali p. d. starega Kancijana. Umrl je naglo. V soboto popoldne je sedel še z nekimi znanci, ki so od njega kupovali prešičke, pri mizi, kadil in se z njimi veselo pomenkoval. Kar naenkrat je naslonil glavo na roko, odložil pipico in ko ga je sin vzdignil v postelj, je bil mrtev. Umrl je sinu v naročju; zadela ga je kap. N. p. v. m.!

Rožek. (Najden mrlič.) Dné 10. t. m. zjutraj so prijahali trije in pozneje se pripeljali še trije husarji iz Beljaka. Mislim, kaj pa bodo pri nas? Prišli so gledat enega svojih tovarišev, katerega so dan prej v Ločah pod Št. Iljem potegnili mrtvega iz Drave. Zdravniška komisija ga je rezala in spoznala, da je najbrž sam šel v vodo. Njegovo truplo je strašno izgledalo, ter se je moralo soditi, da je že dolgo časa ležal v vodi. Obleden je bil v rdeče huzarske hlače in škornje, čez glavo pa je imel potegnjeno srajco. Sliši se, da je že novembra meseca lani pobegnil in najbrž iz obupanja skočil v vodo. Na spodnjih hlačah je imel zapisano ime Janoš Kovač. Daleč od svoje ogerske domovine je našel smrt. Kaj ga je v njo gnalo, ni znano.

Črnčče pri Dholici. (Naše pošte.) Pred mano leži pismo, oddano v: „St. Michael in Lungau. 10./1. 1902.“ Drugi poštni pečat je: „Pörschach a/See 11./1. 1902.“ Jaz pa sem pismo dobil še-le dné 10. aprila 1902. Torej je pismo hodilo ravno tri mesece, predno je prišlo na svoj kraj, ako-ravno je iz Poreč k nam le eno uro hoda. Ko bi bilo kaj nujnega v pismu, bi prišel lahko v največjo zadrego. Ako se še kdaj kaj takega prigodi, bodem moral vložiti pritožbo.

Svetnavas. (Še nekaj o dvoboju.) Tisti bojevitci mladiči, o katerih smo zadnjič poročali, so bili nadobudni visokošolci, ki so se nekdanj šolali na celovski gimnaziji. Pri bojevanju se je posebno izkazal neki Schwarz, sin nemškega protestantskega pastora pri Trgu. Hudo jo je skupil posebno sin uradnika g. K. v Celovcu, ki je bil nevarno ranjen na levem očesu. Oko mu je baje že izteklo in presekano ima tudi nosno kost. Izgubljeno je torej oko in mlad človek pohabljen za vse svoje življenje. In kdo je temu kriv? Res mladina je lahkomiselna, neizkušena, vročekrvna, in to jo morda nekako opravičuje, a tem večja krivda zadene onega, ki ji daje potuho, ki jo takorekoč spodbuja k takemu početju, in se hoče šteti vendar za treznega odrastlega moža, ki ima važno besedo celo v občinskem svetu! Marsikateri priprosti Svetinčan si je mislil: „Zakaj se je ta družba privlekla ravno v našo vas? Zakaj se zbira ravno v Košičevi gostilni? Ali nimajo v mestu dovolj prostora?“ Res, da ga imajo, a tam je preveč tiste policije s „pikelhambami“, in te so se ti junaki zbal. Dvoboj namreč strogo prepoveduje ne samo katoliška cerkev, ampak tudi posvetna oblast. Zato pa so jo tudi bojevitci Grmani takoj popihali, kakor hitro jim je nek gospod zagrozil, da pošlje po orožnike, če ne prenehajo takoj z bojevanjem. Vprašamo: Ali vsemodri občinski svetovalec g. Krasnik ni vedel za to prepoved? In če je vedel, zakaj je sprejel tako družbo v svojo hišo? Zakaj je kot gospodar hiše in kot občinski svetovalec dopustil, da se v njegovi hiši krši postava in čast občine? — In g. Krasnik dvoboja ni samo pripustil, temveč je bil, vsaj tako trdijo nekatere priče, pri dvoboju celo prisoten. Je-li to res? Ali slavní občinski svetovalec tako deluje za blagor in čast občine? Ali je s tem hotel pokazati svoje liberalno mišljenje, da je pripustil, da se v naši občini prosto prestopa ter zaničuje cerkvena in posvetna zapoved? Nad takim liberalnim mišljenjem

bo pač resno zmajal s svojo glavo vsak trezno misleč, pošten kmet. In vendar vlada tak liberalni duh sedaj v naši občini. Vsaj ima v občinskem svetu glavno, skoro vsemogočno besedo ravno g. Krasnik; on je desna roka našega novega župana, ki je sicer dober slovenski kmet, a pri vladanju občine prepušča vajeti vendar skoraj popolnoma svojemu liberalno-nemčurskemu vodniku, ki jo je to pot zopet enkrat pošteno zavozil. Upamo, da se bodejo naši kmetje vendar streznili in spoznali, da taki ljudje ne morejo biti njihovi vodniki, da se takim ne morejo zaupati!

Smerče ob Zili. (Zajec. — Vihar. — Razno.) Za železno cesto v Smerčah je tik proge proti Čajni nasajeno 120 sadnih dreves, katera so lastnina g. Ahaca na Bistrici. Kakor vrsta mladih vojakov stala so drevesa, pričakujoč prijetne spomladi, v kateri bi se bila z zelenjem ogrnila in potniku v vročem poletju namigovala, da najde pod zeleno streho hladno zavetje in gostoljubni počitek. Te sladke upe pa je sanjajočim drevescem uničil samopašni zajec, kateri se je v hudi zimi s praznim želodčkom drzovito pregrešil nad tem mladim nasadom in je z ostrimi zobmi 119 dreves škodoželjno oškrbal. Nevolja zaradi te škode pri mladem nasadu je umljiva pri lastniku teh dreves in to tem bolj, ker je gospodar v pozni jeseni pobelil z apnom in cestnim blatom vsa mlada drevesca, trdno prepričan, da zajcu pobeljena skorja ne bo šla v tek. In zdaj kolika prevara, ko je ves nasad uničen. Posesnik zahteva od lovske družbe, katera obstoji iz 10 mož šent-jurske župnije 200 gld. Občutna je res ta zahteva za kmetiske lovce, kateri naj zdaj zraven najemščine za lov še tako visoko svoto za „dober tek“ dolgouhega zajca plačajo! Kakor se sliši, bode ta lovska družba se branila do skrajne meje tacega plačila. Nek šaljivec je dejal v Šent-Jurju: „Po zimi je glodal zajec drevesa, zdaj bo pa g. Ahac škrbal šent-jurske lovce.“ — Neprijetno za o. je videti v gozdu, ki je lastnina podružne cerkve v Smerčah, debela izkoreninjena od silnega viharja. Cele plati, poprej obraščene z mogočnimi smrekami, so zdaj žalostna podoba groznega razdejanja. Smreke in bori, poprej kinč in lepota, ležijo kakor hrabri bojovníki, ki raje poginejo, nego bi se dali sovražnim silam za igračo. Da bi bilo tako tudi pri žilskih Slovencih! Raje se dati streti, nego potreti! — V Črešnjah so našli 4 kmetje žilo za bogastvo, namreč živo srebro, katero se nahaja skoro samorodno in je poželjenje rudokopnih podjetnikov, da prodajo kmetje ta „šac“, kar bodo seve radi storili, če bode cena najdenemu blagu primerna. Do zdaj imajo ponujanih 40.000 gld. Tudi v župnijskem gozdu so našli rudo, ki je za grafit in bo farovski gozd odsihdob imel podobo živahnega prometa in dobrega glasú. Veselje nad to najdbo je veliko in prisrčno, in bo ta okolnost gotovo pripomagal, da se bodo posebni „manevri“ vršili pri sv. Jurju prvikrat dné 28. aprila. Da bi prišli vsi pravi „generali“ tisti dan na goro lintverta.

Malavas pri Globasnici. (Štajerca in njegovim privržencem.) Nek malikovelec ptujskega „Štajerca“ v naši vasi je hotel pokazati svojo modrost ter je skoval dopis za „buditelja kmetškega ljudstva“ (tako imenuje ta prismođa „Štajerca“). Za ta dopis smo mu jako hvaležni, ker imenuje vse, kateri nočejo trobiti v njegov rog, kratkomo — klerikalce; torej ti publi glava in tvoji pristaši niste klerikalci, temveč njihovi nasprotniki — liberalci. Do sedaj ste pa še vedno hoteli biti „katoličani“, zdaj ste pa vsaj enkrat odkritosrčno povedali, da ste sicer še katoličani pa samo na — papirju; kajti liberalci so res večinoma „tudi“ kristijani. A katekizma so se premalo učili, ker ta pravi, da mora biti naša vera dejanska; torej tudi v dejanju mora človek pokazati, kakšne barve da je. Voditelji „klerikalcev“ so duhovniki in ti so poslani, da nas učijo in naša dolžnost je, da jih poslušamo; da so duhovniki na pravi poti, če žrtvujejo svoje moči tudi zunaj cerkve za svoj narod, za to nam je že to dokaz, ker jih zaničujejo in psujejo ljudje, ki tajijo že temeljne resnice naše sv. vere. (Opomnimo le na besede, katere je kolovodja naših liberalcev govoril svoječasnó v neki gostilni naše okolice; in s takimi ljudmi se pajdašijo naši učitelji, katerih dolžnost je vzgojevati mladino versko-nravno). Da dopisun napada tudi „Naš dom“, je umevno; omenja tudi, da se je o „malovaškem fajerberu“ v naših listih veliko pisalo in sicer zoper to društvo. Zakaj pa tega ni pristavil, da je vse, kar se je pisalo, čista resnica; da se je tudi v cerkvi kaj govorilo zoper ta „fajerber“ je neresnično. Ako pa njegovi udje obračajo to in ono na-se, kdo more za-to? Če je enkrat g. kaplan grajal popivanje ob sobotnih večerih in so to obrnili „fajerberkarji“ na svoje sobotne „kneipe“ pred adventno nedeljo in pred kvaterno nedeljo v adventu, je li to kaj hudega? Dalje je kaplan omenil viharja od strani prostozidarjev proti veri in cerkvi ter povzel iz zaupne knjižice za prostozidarje stavke: „Delovanje prostozidarstva mora stremeti za tem, da se duhovščina spravi v nezaupanje pri

ljudstvu in prepereči občevanje ljudstva z duhovnikom v društvih in rodbinah... V raznih občinah naj se sestavijo odbori, da nadzorujejo duhovnika in ki naj dobé zveze med uradniki, učitelji in trgovci, ob enem naj se neti upor proti duhovščini. Ustanavljajo naj se društva, katera so pripravna podkopavati verski čut pri ljudstvu... Zbirajo naj se novice (o duhovnikih) in se pošiljajo v svet z namenom, podkopavati ugled duhovščine. Družine, ki beró katoliške časopise, naj se zasramujejo in vsili naj se v vsako hišo kak liberalen časopis... „Da so ti stavki piknili tega ali drugega naših liberalčkov, kaj moreš pomagati; zanimivo je le to, da je gosp. načelnik nemškega „fajerbera“ pred svojim svakom, g. nadučiteljem A. Pacherjem, za časa njegovega bivanja o veliki noči v Globasnici tožil, kako more g. kaplan imenovati „fajerber“ — prostozidarско društvo; a naš rojak g. Pacher, ki je tudi pristopil k naši podružnici sv. Cirila in Metodá, je le potrdil, da so ta društva v rokah prostozidarjev. Da se vedenje nemških gasilcev pri vstajenju nikakor ni strinjalo z verskim čutom pobožnega ljudstva, to naj bo za sedaj samo ob kratkem omenjeno. — Zdaj pa še nekaj lepega: „Neka žena zaletela se je s tako močjo skoz požarne vrste v Gospodovi hiši, da bi jih skoraj nekaj prevrnila“ — tako piše „Štajerc“. No, to morajo biti korenjaki, kateri se bojé, da bi jih kaka ženkica prevrnila; morebiti so pa že poprej, predno so prišli v cerkev, kje gasili, da so bili „prefajhtni“. Nikakor si pa ti gospodje ne smejo domišljavati, da, če stojijo tik stolov stebri „fajerbera“, osebe, ki imajo pravico do stolov, v nje ne bi smele. In če piše tisti mogočni „Eden-zavse“ iz Malevasi, da imajo društvo, ki je od deželne vlade potrjeno (saj o tem nikdo ne dvomi), s tem vendar še ni rečeno, da smejo ti ljudje potem razgrajati, kakor se jim ljubi, in pretiti, da bo ta ali drugi izmed njih „tam v hiši Gospodovi počil, kako se ima (namreč omenjena žena) tam vesti“. Kako lepo in pobožno je vedenje teh kričočev (ni jih še toliko, in mi jih že poznamo), je vsakemu znano, kateri ima priložnost jih opazovati! Zdaj pa na svidenje!

Št. Vid v podjurski dolini. (Pogreb.) V sredo dné 9. aprila pokopali smo Markeja Gregoriča, 25 let starega sina Jožefa Gregoriča p. d. Biltišnika, gostilničarja v Št. Vidu. Umrl je po devetdnevni hudi bolezni na žoltovici, kateri se je pridružila pljučnica in vročinska bolezen. Pogreb je bil velikanski, kakor takega Št. Vid že dolgo ni več videl. Od vseh strani so prišli ljudje k pogrebu, pri katerem so prav lepo peli mohliški pevci. Domači g. župnik je imel ganljiv nagrobni govor, v katerem je poudarjal, kako je ta pogreb podoben pogrebu mladeniča iz Najma, v sv. evangeliju, da je stal ta mladenič v polnem cvetu svojega življenja, pa ga je poklical Bog. Slednjič je kazal na čudno prikazen, da ravno v Št. Vidu toliko mladih ljudij umrje, opominjal mladeniče, naj so vedno pripravljeni na smrt.

Smihel nad Pliberkom. (Naš župan.) Odstopil je naš župan g. Jurij Rudolf. Dné 20. aprila 1902 je bil izvoljen za naprej gosp. Janez Tomic, posestnik in trgovec v Smihelu.

Prevalje. (Razdivljanost mladine.) Ne mine skoro teden, da bi ne bil krvav pretep. Komaj so enega radi poboja položili v zemljo, puščali so si zadnje dni zopet fantje z noži svojo prevročo kri. Neki Čadež zaupil je Fortinu, da se ga ne boji, a ta mu v dokaz zasadi nož v vrat; samo en centimeter daljša rana, in izkrvavel bi bil na mestu. Niti preje, ko so delali še v vseh fužinah in je bilo kakih 900 delavcev več, ni bilo toliko razgrajanja. Ali so pač to res tako hvalisani „sadovi“ naše šestrazrednice? Saj je vendar popolnoma nemška šola, ta bi pač morala mladeži vcepiti dovolj „omike!“ Pri nas opazujemo pa ravno nasprotno. Komaj stopi fantek iz šole, komaj pričaka dan, da dopolni 14. leto, pa ne pozna več učitelja, ne kateheta. To je torej dokaz hvaležnosti za ves — trud! S kakim prav „lepim“ priimkom ga tu in tam še pozdravi. In razne oblasti vidijo „vspehe“ in — molčijo.

Spodnji Dravograd. (Naša slovenska posojilnica) pod spretnim vodstvom izbornu napreduje. V minulem štirinajstem upravnem letu 1901. je imela 317.806 kron 84 vin., denarnega prometa. Na novo je pristopilo 30 zadružnikov s 64 deleži. Izstopilo je 12 zadružnikov z 19 deleži. Ostalo je 611 zadružnikov z 1633 deleži. Novih hranilnih knjižic se je izdalo 101, uničilo 61; obstoji 464 knjižic za 286.209 kron 98 vin. in iznaša povprečna vloga 616 kron 83 vin. Posodilo se je na novo 55 zadružnikom, 35 zadružnikov je pa posojila popolnoma vrnilo; dolžnikov je 578, ki dolžujejo skupaj 286.736 kron 80 vin., ali povprek 496 kron 8 vin. Čistega dobička je bilo 2152 kron 38 vin., kateri se po sklepu občenega zbora za dobrodelne namene tako-le razdeli: 1. Ciril-Metodovi družbi 50 K. 2. Velikovski šoli 50 K. 3. Za Marenberško slovensko šolo 50 K. 4. Slov. kat. pol.

društvu v Celovcu 50 K. 5. Za uboge otroke v Črnečah 50 K. 6. Za uboge otroke v Tolstem Vrh 80 K. 7. Za slovensko šolo v Tolstem Vrh 200 K. 8. Za popraviljanje cerkve v Črnečah 200 K. 9. Za cerkveno uro v Kotljah 40 K. 10. Za razne namene 1200 K. 11. Rezervnemu zakladu 182 K. 38 vin. Rezervni zaklad znaša 17.503 K 84 vin. — Posojilnica je član „Zveze slovenskih posojilnic v Celju“, katera je zadnjo revizijo izvršila dné 19. julija 1900. l.

Novičar.

Na Koroškem.

Planinska novica. Češka podružnica „Slovenskega planin. društva“, ki vzdržuje češko kočó na Ravneh pod Grintovcem, je imela lani 8140 kron 77 vin. dohodkov, izdatkov pa 7406 kron 61 vin. Članov ima 391. Letos izda v češkem jeziku priročno popotno knjigo za slovenske pokrajine.

Koliko Celovec sné. Kakor poroča mestni urad, se je l. 1901. v Celovcu porabilo: 3358 volov, 252 bikov, 1742 krav, 190 telic, 2348 telet, 452 ovc, 648 koz in kozličev, 3414 svinj. H temu se je vpeljalo 49.617 kil mesa in 99.627 kil špeha. — Na tedenske živinske sejme se je prignalo: 4639 goveje živine, 23 ovc, 29 koz, 2485 svinj. Na letne sejme 818 konjev, 1104 goveje živine, 14 ovc, 4 koze, 880 svinj. Svinj se je prignalo 10.888 manj kakor leta 1900., in sicer zaradi svinjske kuge.

Na Kitajsko je minuli teden iz Bolcana na Tirolskem odpotoval slovenski frančiškan tirolske provincije, č. o. Laetus Kovač, iz Studenca na Kranjskem. Bil je nekaj časa v frančiškanskem samostanu v Beljaku in deloval je lani tudi na sv. Višarjih. Potuje z nekim sobratom preko Rima in Neapolja. Da mu je srečna pot v daljni misijon in srečen povratak v domovino!

Drobiž. V Strugi pri Dravi je pogorelo pohištvo Osv. Viderja. Zgorela je tudi vsa uprava in krma. Škode je 2000 kron. — Od 7. do 13. t. m. je prišlo 10.709 laških delavcev črez mejo pri Pontablju; od začetka spomladi pa že 36.640. Dné 14. aprila se jih je pripeljalo zopet 3240. V prej imenovanem času se je skozi Beljak peljalo 1197 izseljencev v Ameriko, od velike noči pa okrog 3000, večinoma delavcev. Lahki tedaj v tako ogromnih tropah prihajajo v Avstrijo, domačini pa morajo s trebuhom za kruhom v — Ameriko! — Majernikovo posestvo ob vrbskem jezeru je kupila gospa Staudigl z Dunaja za 100.000 kron. Tam se bo zidalo tudi več novih vil. — 26 letni delavec A. Treu je dné 19. t. m. v Celovcu pri podiranju stare hiše tako nesrečno padel z zida, da je na mestu obležal mrtev. — Električno razsvetljavo bodo vpeljali tudi v Porečah in Krivi Vrbi. — Dné 28. aprila 1902, ob 8. uri 15 minutah zjutraj mine prva milijarda minut od Kristusovega rojstva. Piše se ta številka: 1.000.000.000. — Pri občinskih volitvah v Št. Rupertu pod Celovcem so zopet zmagali liberalci. Ravno tako v Bistrici v Rožu. — Razpisano je do dné 3. maja mesto babice za občini Medgorje in Radiše. —

Po slovenskih deželah.

IV. shod slovanskih časnikarjev se bo vršil v Ljubljani o binokostnih praznikih po sledečem vsposredu: Dné 17. maja: ob 8. uri zvečer komerz v „Národnem domu“. — Dné 18. maja: a) ob 7. uri zjutraj na „Rožniku“ sv. maša in skupni zajutrek; b) ob 9. uri dopoldne IV. shod slovanskih časnikarjev v „Mestnem domu“; c) popoldne ogledovanje Ljubljane in okolice; d) ob 7. uri zvečer banket v veliki dvorani „Národnega doma“. — Dné 19. maja: a) ob 8. uri zjutraj izlet na Gorenjsko: Šum, Vintgar in Bled; b) ob 3. uri popoldne obed v jezerskem salonu hotela „Toplice“ na Bledu; c) ob 7¼. uri zvečer povratak v Ljubljano; d) zvečer sestanek v „Národnem domu“. — Dné 20. maja: a) ob 5¼. uri zjutraj izlet v Postojno; b) ob 9. uri obisk svetovnoznane jame; c) ob 2. uri popoldne odhod v Trst. — Udeležniki naj blagovolijo do 25. aprila pripravljalnemu odboru IV. shoda slovanskih časnikarjev v Ljubljani (gg. dr. Karolu Trillerju ali dr. Evgenu Lampetu) svojo udeležbo prijaviti. V pokritje stroškov za izdajo slavnostne knjižice blagovoli vsak udeleženec doposlati 10 kron. — Samostojni predlogi se morajo naznaniti pripravljalnemu odboru v Ljubljani vsaj osem dni pred shodom.

„Matica Slovenska“ je razposlala ravnokar svoje književno darilo za leto 1901, ki obstoji iz sledečih 6 knjig: I. Zbornik III. zvezek. Uredil L. Pintar. Vsebina: 1. Dr. K. Štrekelj: Prešeren in národna pesem. 2. Fr. Orožen: Nekoliko o zemljevidih slovenskih pokrajin v prejšnjem in sedanjem času. 3. Ivan Prijatelj: Puškin v slovenskih prevodih. 4. Ivan Steklasa: Herbard X. Turjaški, karlovški general. 5. J. Šlebing: Književni drobiž iz leta 1893. 6. Ivan Vrhovec: O ustanovitvi šentjabske, fran-

čiškanske in trnovske fare v Ljubljani. 7. Ivan Vrhovec: Dve predavanji o ljubljanskih pokopališčih. 8. Dr. K. Glaser: Bibliografija slovenska. — II. Letopis za leto 1901. Uredil Evg. Lah. — III. Knezova knjižnica. VIII. zvezek. Uredil Fr. Levec. Vsebina: 1. Ivan Cankar: Tujci. 2. Fr. Ks. Meško: Črtice: Besede otožnosti. Slika. Razne poti. Sen poletne noči. C. F. J. Doljan: Lajnar. Slika iz življenja. — IV. Zabavna knjižnica. Vsebina: 1. Štiri bajke Šaltikova-Ščedrina. (Prevel Ivan Prijatelj.) 2. Peter Bohinjec: Za staro pravdo. (Povest iz l. 1515.) — V. Vojvodina Kranjska. (Slov. zemlje IV. del.) Prirodnoznanstveni, politični in kulturni opis (33 podob). Spisal Fr. Orožen. — VI. Slovenske narodne pesmi. 6. snopič. Uredil dr. K. Štrekelj.

Svak umoril svakinjo. V vasi Zgornik pri Sežani se je zgodil žalostni slučaj, da je zet svojo svakinjo umoril. Posestnik Iv. Škerk, kakih 50 let star, se je prepiral s svojo ženo, potem pa iz neznanih vzrokov napadel svojo 25 let staro svakinjo, jo zaklal in zbežal čez polje. Po preteku dveh ur je Škerk prišel v Sežano in se sam naznanil orožnikom.

Križem sveta.

Madjarji in zavod sv. Jeronima v Rimu. Madjare silno peče, da Hrvatov ne morejo spraviti tako hitro s površja „mažarskega zemljevida“, kakor bi radi. Ker vedo, da je hrvaška duhovščina močna zaslomba hrvatski narodnosti, zaradi tega se v jednomer zaganjajo v zavod sv. Jeronima v Rimu, ki je namenjen vzgoji hrvaške duhovščine. Ta zavod bi po vsi sili radi zatrli Hrvatom. Ker pa tega niso mogli doseči naravnost, so z vsemi možnimi spletkami vendarle dosegli, da je papež spremenil prvotni naslov zavoda „pro croatica gente“ v „illirica gente“ in se je s tem izbrisalo hrvaško ime iz naslova in zlasti sv. Stolice sklenila s Črnogorom neko pogodbo, ki je baje žaljiva za hrvatsko ljudstvo. Zaradi tega se je podal sarajevski nadškof dr. Stadler k sv. Očetu, da mu predloži protest hrvatskih škofov in ga prosi, da ostane pri prvotnem naslovu, ki je osrečil vse Hrvate. V protestu je tudi izražena volja Hrvatov, da si v slučaju, ako sv. Stolica vztraja pri spremembi, katero so izzvali ne le najhujši sovražniki hrvatskega naroda, marveč tudi krščanstva, ustanovi s prostovoljnimi darovi nov zavod v Rimu, ki bode izključno za Hrvate. Zaradi tega potovanja dr. Stadlerja v Rim besne zdaj madjaro-židovski listi in je bil te dni od vse ogerske zbornice sprejet oster protest proti nastopu dr. Stadlerja. — Papež je v ti zadevi izdal novo pismo do nadškofa Posilovića v Zagrebu.

Umor ruskega ministra. Ruski minister notranjih del, Sipjagin, je bil dné 15. aprila popoldne na stopnišču palače državnega sveta v Petrogradu ustreljen in je uro pozneje umrl. Morilec se ni čisto nič ustavljal, ko so ga prijeli, nego je izpovedal, da se zove Bolšanov, in da je izvršil umor, ker je bil lani kot dijak kijevskega vseučilišča povodom takratnih dijaških nemirov kaznovan. Hoteč se maščevati, je oblekel častniško obleko in dejal, da ima ministru vročiti neko pismo velikega kneza Sergeja. Ko je minister vzel pismo, je Bolšanov petkrat ustrelil in sta dve krogli zadeli ministra v prsi.

Tržne cene.

V Celovcu, dné 17. aprila 1902.

Ime blaga	na birne		na hektolitru		Prignalo se je
	K	v	K	v	
pšenca . . .	10	80	13	90	— bik
rž . . .	9	23	11	54	— pitana vola
ječmen . . .	—	—	—	—	28 vprežnih volov
oves . . .	5	77	7	27	6 juncev
turšica . . .	7	30	9	12	41 krav
pšeno . . .	14	—	17	50	2 telici
fižol rdeč . .	—	—	—	—	— pitanih svinj
krompir . . .	2	10	3	41	— prasce
grah . . .	—	—	—	—	
ajda . . .	7	8	8	85	

Pitani volli so po — K do — K, vprežni volli po 255 K do 275 K, krave po 125 K do 250 K.

Sladko seno je meterski cent po 6 K 50 v do 7 K — v, kislo seno po 5 K — v do 6 K 40 v, slama po 3 K 80 v do 4 K 70 v.

Promet je bil slab.

Velikovec, dné 16. aprila. Prignali so: 2 bika, 156 volov, 72 krav, 6 telic, 6 telet. Cena za pitano živino 60 do 64 kron, za vprežno živino 56 do 58 kron za meterski cent žive vage. 86 ovc, 6 koz. Promet je bil srednje dober.

Dražbe.

(Kratice: vl. št. = vložna številka; d. ob. = davčna občina.)

Velikovec. Dné 3. maja od 11. do 12. ure, na licu mesta prostovoljna dražba Stuberjeve kmetije na Drumljah, vl. št. 46, d. ob. Led. Cena 4600 kron.

Današnja številka obsega šest strani.

Zajamčeno pristno mašno vino.

Kmetijsko društvo v Vipavi priporoča je knezoškofski ordinarijat ljubljanski v svojem listu leta 1898. za nakup zajamčeno pristnega **mašnega vina** vč. duhovščini zato, ker je omenjeno društvo gledé razpošiljanja mašnih vin pod strogim nadzorstvom župnika-dekana v Vipavi. — Razpošilja se od 56 litrov naprej po 34 kron in više po stopinjah kvalitete za 100 litrov loco kolodvor Postojna. Rdeče namizno vino — kakor tudi večje množine — ceneje. — Na zahtevanje pošiljajo se vzorci. Posoda se zaračuni po dobavni ceni ali se ista vrne franko v šestih tednih.

Kmetijska zadruga v Vipavi (Kranjsko).

Važno za koroške Slovence!

Na novo ustanovljena
„Prva jugoslovanska tovarna za kavine
surogate v Ljubljani“

priporoča

svoje priznane izborne vrste cikorije

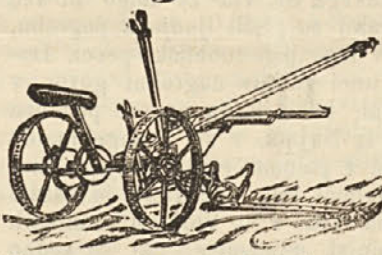
posebno pa

„kavino primes v prid družbe
sv. Cirila in Metoda“

ki je preizkušeno najfinejša.

Opominja se, da to cikorijo pri svojih trgovcih zahtevate, ako pa v kraju ni narodnih trgovcev, ki bi jo hoteli naročiti, naj več rodoljubnih družin skupaj eden zaboj raznih vrst s 25 kg narochi — in se jim dološlje franko zaboj in franko na vsako postajo po ugodnih cenah.

Izvirni ameriški stroji za košnjo

nedoseženo lahek
tečaj za travo,
deteljo in žito.

Stroje in grablje za obračanje sena za vprego.

Slamoreznice, stiskalnice za seno in slamo, ročne. Rebljači, mlatilnice, gepeljni, čistilnice, trijerji, plugi, valjarji, brane.

Vse navedeno orodje izdeluje in zajamčeno razpošilja po najnovejši odlikovani sestavi

Ph. Mayfarth in drug,

c. kr. edino priv. tovarne kmetijskih strojev, livarna in fužine na par

na Dunaju, II/1, Taborstrasse št. 71.

Odlikovan z nad 450 zlatimi, srebrnimi in bronastimi kolajnam. Obširne cenike zastoj. Zastopniki in prekupci se iščejo.

Služba cerkovnika in organista

se odda v Kapli pri Dravi. Prednost imajo rokodelci. Več se izve pri cerkvenem predstojništvu v Kapli pri Dravi, pošta Podgora (Unterbergen) Koroško, kamor naj se blagovolijo poslati oglasi vsaj do 15. maja 1902.

Najzanesljivejši nakup

šivalnih strojev in bicikljev, samo **najboljših** izdelkov.

Šivalni stroji vseh vrst za obrt in domačo rabo, za šivanje, popraviljanje, krpanje in umetno pletenje z vsemi najnovejšimi pripomočki.

Navadni Singerjevi šivalni stroji od 36 gld. višje s 5- do 8-letnim jamstvom.

Vse poprave najtočneje in ceno.

Pred krošnjariji se svari!

France Grundner,

zaloga šivalnih strojev in bicikljev z mehanično delavnico.

Celovec, Dunajske ulice (Wienergasse) št. 10.

Zalagatelj zveze avstrijskih c. kr. državnih uradnikov.

Nove Marijine pesmi za majnik!

Zložil Ign. Hladnik, op. 42. za mešan zbor, solo in orgle. Partitura in 4 glasi 3 krone, posamezni glas 30 vin., poština 10 vin. Dobi se v Katoliški bukvarni v Ljubljani in pri skladatelju v Novem mestu, Dolenjsko.

Umetni in valjšni mlini F. C. Schwab v Ptuj.

	Št.	Cene v kronski valjavi za 50 kg.	
		K	v
Iz ajde.			
Ajdova moka, fina	A	14	—
Ajdova moka, srednja.	B	11	—
Ajdovi otrobi	—	5	—
Ajdov gris	—	12	50
Iz koruze.			
Koruzni gris, rumen	—	9	50
Moka za polento Ia, rumena	—	8	50
Koruzna moka IIa., rumena	—	7	50
Koruzni zdrob, rumen	—	6	25
Iz rži.			
Ržena moka, izvleček	0	12	50
Ržena moka, fina	I	11	50
Ržena moka, sredno fina	II	10	50
Ržena moka, manj fina	III	9	50
Moka za klajo	—	5	—
Rženi otrobi	—	4	75
Iz pšenice.			
Gris, fin ali debeložrnat	—	15	—
Pšenična moka (Kaiser-Auszug)	0	15	—
„ „ (Mundmehl-Auszug)	1	14	50
„ „ (Extra-Semmelmehl)	2	14	—
„ „ (Semmelmehl)	3	13	50
„ „ (Extra-Brotmehl)	4	13	—
„ „ (Mittel-Brotmehl)	5	12	50
„ „ za kruh	6	12	—
„ „ za črni kruh	7	10	—
Moka za klajo	8	5	—
Pšenični otrobi	—	4	75
Mešana moka za kruh	—	9	50
Prosenka kaša	—	10	50
Ječmenova kaša	—	11	50